

van de processus articulares op den wervelboog ontstaat, die tot plaatselijke verweeking in dezen boog aanleiding geeft.

Vervolgens wordt het verband tusschen spondylolisthesis en ongeval besproken. Gewezen wordt op het voorkomen van spondylolisthesis na breuken van de onderste borstwervels, die een vermeerderde kyphose daar ter plaatse en een verhoogde compensatorische lendenlordose ten gevolge hebben, die voor het ontstaan der aandoening volgens den schrijver van zoo groot belang is.

Daarna worden de aandoeningen van wervelkolom en bekken behandeld, die bij de differentieele diagnose in aanmerking komen, en tenslotte wordt de therapie besproken. Als therapeutische maatregelen komen in aanmerking het dragen van een goed steunend corset of een operatieve fixeering van de wervelkolom aan het bekken.

Photo's, schetsen en vele Röntgen-opnamen verduidelijken den tekst. Een ieder, die zich interesseert voor de aandoeningen van de wervelkolom, zal dit boek ongetwijfeld met groote belangstelling lezen. De beschouwingen van den schrijver over het verband tusschen ongeval en spondylolisthesis zijn vooral voor hen, die zich veel met de beoordeeling van ongevalsgevolgen bezig houden, zeer leerzaam.

W. F. SUERMONDT.

Dr. E. H. B. VAN LIER, *Gezondheidsleer ten dienste van het onderwijs aan onderwijzers, verpleegsters, scholen voor*

M.O. en M.U.L.O. 3de druk. P. NOORDHOFF, Groningen 1931.

Prijs f 2.75, geb. f 3.25.

De derde druk van dit boekje, waarvan ook de eerste en tweede druk in dit *Tijdschrift* door mij werden aangekondigd, bewijst, dat het in een behoefte voorziet. Dit was te verwachten, daar het zeer vele verdiensten bezit. In het bijzonder munt het uit door het feit, dat het den schrijver uitstekend is gelukt op duidelijke, eenvoudige wijze ook ietwat moeilijker zaken uiteen te zetten. Wie ervaring heeft op het gebied van het onderwijs in anatomische, physiologische en hygiënische onderwerpen, weet hoeveel moeite het den leerlingen steeds weer kost om zich onder andere van den bloedsomloop een goede voorstelling te vormen.

Besproken worden de voeding, met een enkel woord over de inwendige afscheiding; de verzorging van het gebit; de kleding en de huidverzorging, met eenige woorden over de sport; de woning; de verwijdering van afval en vuil; het begraven en de lijkverbranding; de bodem en de watervoorziening; dampkring en klimaat; schoolhygiëne; de strijd tegen de besmettelijke ziekten en de daarbij te nemen maatregelen; met tot slot een hoofdstuk over het Staatstoezicht op de Volksgezondheid.

De gezondheidsleer van de voortplantingsorganen en van het voortplantingsleven is besproken in een in 1930 afzonderlijk uitgegeven tweede deel.

Ongetwijfeld zal ook weer deze derde druk een goede gids blijken bij het onderwijs in de gezondheidsleer, in het bijzonder voor onderwijzers en leerlingen der middelbare scholen.

H. ALDERSHOFF.